

Ett steg fram

Vilka möjligheter du har till jobb, bostad och utbildning varierar mycket beroende på exempelvis din hudfärg, kön och sexualitet, vilken klass du kommer ifrån och vilken funktionsförmåga du har. Syftet med den här övningen är att få syn på orättvisorna kring de fördelar och nackdelar som personer och grupper kan få av att följa respektive bryta mot normer.

Förberedelse

- Boka mötet i ett relativt stort och öppet rum.
- Skriv ut rollkortet på sidan 3, alla deltagare ska ha varsitt rollkort.
- Läs igenom påståendena på sidan 4-6. Välj ut de påståenden som du tycker passar bäst för gruppen och ditt syfte med övningen.

Genomförande

Dela ut ett rollkort var till deltagarna. Poängtera för deltagarna att de inte får visa eller berätta om sina kort för varandra. Du kan också läsa upp rollerna för deltagarna en och en (utan att någon annan hör). Be alla att fundera en stund på egen hand över sin roll:

- Hur bor de? Med en eller flera personer?
- Vad har deras roll för bakgrund?
- Vad gör de på dagarna? På kvällarna?
- Vad drömmer de om?

Be gruppen att placera sig på en linje i rummet bredvid varandra. Berätta för deltagarna att du kommer att läsa upp ett antal påståenden. Varje gång ett påstående stämmer in på ens roll ska man ta ett steg fram.

Börja med att säga några enklare påståenden som gruppen ska ta ställning till för att låta alla prova på hur det går till. Det kan till exempel vara påståenden som "Jag gillar vaniljglass", "Jag tycker om musik" eller "Det bästa jag vet är slaskiga vinterdagar".

Gå sedan vidare till att läsa upp påståendena som du har valt. Ta en paus mellan varje påstående för att ge deltagarna tid att fundera, eventuellt flytta fram och se sig omkring var de andra befinner sig. Ibland kan det underlätta för gruppen att påståendena förtydligas, till exempel: "Jag har ett EU-pass", och sedan förtydligas: "Har du/din roll ett EU-pass, ska du alltså flytta framåt".

När alla påståenden har lästs upp ska alla stanna kvar på den plats där de har hamnat. Be deltagarna att berätta om sina roller för varandra. Låt dem diskutera med den som hamnat närmast om hur det kommer sig att de hamnat just där.

Diskutera

Samla ihop gruppen och diskutera tillsammans:

- Var något påstående oklart eller svårt att ta ställning till? Varför?
- Hur kändes det att ta ett steg framåt? Hur kändes det att stanna kvar?
- Vad händer när man hamnar långt bak eller långt fram? Vad ser man?
- Vad innebär det i en persons vardag att vara någon som hamnar långt fram? Vilka fördelar får man? Hur påverkar det samhället att vissa personer har fördelar gentemot andra?
- Hur kan man gå vidare när man har fått kunskap om de fördelar och nackdelar man får i samhället? Vad kan man göra för att motarbeta dessa orättvisor?

Om rollkorten

I rollkorten finns bara en liten del av varje persons identitet med. Om det inte är utskrivet vad personen har för etnicitet, sexuell läggning, funktionsförmåga eller kön, vad lägger vi då själva in? Fråga deltagarna om hur de har tagit ställning till påståendena. Dessa frågor är viktiga för att deltagarna ska kunna få syn på sina egna normer och föreställningar:

- Hur tog du ställning till påståendet när informationen på kortet inte var tillräcklig?
- Vilket kön gav du din roll? Vilken hudfärg? Vilken sexuell läggning? Vilken bakgrund? Låt deltagarna berätta vad som stod på deras rollkort och vad de själva lade in.
- Vad var det som fick dig att ge din roll de egenskaperna? Låt deltagarna reflektera kring vad de tog för givet, vad de lade in i rollen och varför de gjorde det.

Rollkort:

Du är en judisk man i trettioårsåldern. Du är skådespelare men jobbar som vårdbiträde.

Du är gift och sitter i kommunfullmäktige. Du har tre barn och har anlitat en barnflicka. Du har dyslexi.

Du är en kille som bor i en storstadsförort. Din mamma jobbar som städare, din pappa är arbetslös.

Du är en heterosexuell tvåbarnsmamma som jobbar som säljare av kontorsmaterial. Du bor i en villa.

Du är född i en tjejkropp men har känt sen dagis att du egentligen är en kille. Dina föräldrar är lärare.

Du är en heterosexuell man som arbetar som dansare på operan. Du är uppvuxen i ett litet samhälle i södra Sverige.

Du är sjutton år, du går samhällsprogrammet på gymnasiet och har nyligen blivit förälder.

Du är dotter till en amerikansk ambassadör. Du är kristen och bor i Sverige. Du går i en skola för synskadade.

Du är en kille som har flytt med din familj från Irak. Du går i nian och drömmer om att bli läkare.

Du är singel och strax över trettio. Du är gymnasielärare och bor kvar i din hemstad på Sveriges västkust.

Du är en tjuogoettårig samisk tjej. Du jobbar på kontor och sitter i rullstol.

Du är en trettioårig kvinna. Du pluggar på universitetet och har bott i Sverige i fem år.

Du är ordförande i en partipolitisk ungdomsorganisation. Dina föräldrar kom till Sverige från Chile på 70-talet.

Du är en muslimsk tjej. Du bor med dina föräldrar som är djupt troende. Du pluggar till jurist på universitetet.

Du är en sjuttonårig tjej som inte avslutat grundskolan. Du jobbar på en snabbmatskedja.

Du är en femtonårig tjej. Du bor hemma hos dina föräldrar i en by i Västerbottens inland. Du är adopterad.

Du är en man i femtioårsåldern. Du jobbar som polis. Du har nyss skilt dig från din make.

Du är dotter till en undersköterska och studerar ekonomi på universitetet. Du spelar innebandy på fritiden.

Du lever som gömd flykting. Du bor tillsammans med din familj i ett rum i en lägenhet.

Du är en kvinna som jobbar inom vården. Du har bott i Sverige i fjorton år. Du bor med din flickvän i en förort.

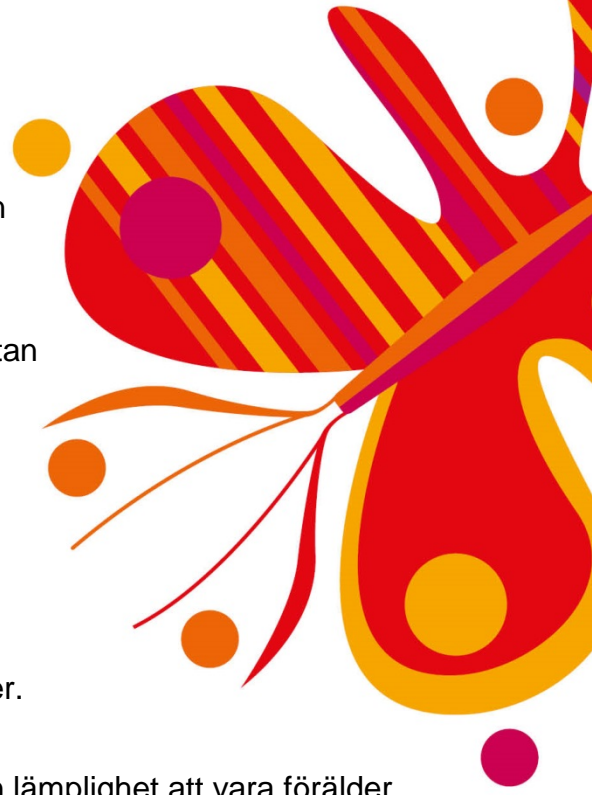
Du är en vit kille på tjugofem år som pluggar på Handelshögskolan. Du spelar tennis på fritiden.

Gå ett steg fram om påståendet stämmer in på din roll:

- Mina högtider har en röd siffra i almanackan.
- Ingen har frågat mig om jag är kille eller tjej.
- Jag behöver inte snåla i slutet av månaden.
- Ingen har förklarat mitt humör med att jag har mens.
- Mina möjligheter att få jobb påverkas inte negativt av vad jag heter.
- Mitt förstaspråk, min religion och min kultur respekteras i samhället som jag lever i.
- Jag reser vart jag vill utan att jag i förväg behöver ta reda på om det finns några funktionshinder på flyget, tåget eller bussen.
- Jag är inte rädd för att stoppas av polisen.
- Jag kan köpa hudfärgade plåster som liknar min hudfärg.
- Jag har aldrig blivit kallad något nedlåtande som syftar på min sexuella läggning eller mitt könsuttryck.
- Jag har aldrig blivit kallad något nedlåtande som syftar på min hudfärg eller vilken del av världen som jag kommer ifrån.
- Jag kan komma in på offentliga simhallar utan att ägna en tanke åt vilket omklädningsrum jag ska använda.
- Folk kastar sällan eller aldrig skeptiska blickar åt mitt håll när jag går på stan.

- Ingen har frågat mig var i världen jag kommer ifrån egentligen.
- Jag tog mig in i den här byggnaden och rummet utan att tänka på trösklar och trappor.
- Jag har inte haft några ekonomiska svårigheter.
- Jag har ett EU-pass.
- Jag har aldrig skämts för mitt hem eller mina kläder.
- Inga politiker eller debattörer skulle ifrågasätta min lämplighet att vara förälder.
- Jag känner att människor lyssnar på mig och tar mina åsikter på allvar.
- I närheten av där jag bor finns det ålderdomshem och ungdomsgårdar med personal som talar mitt förstaspråk.
- Jag kan besöka myndigheter utan att en tolk behöver finnas till hands.
- Jag kan gå hand i hand på stan med någon jag har ihop det med utan att få konstiga blickar.
- Varje dag kan jag läsa i tidningen om framgångsrika människor med samma hudfärg som jag själv har.
- Om jag var på besök i riksdagen skulle folk lätt kunna ta mig för en riksdagsledamot.
- Jag behöver inte leta extrapriser när jag handlar mat.
- Mina föräldrar och lärare har fått mig att känna att jag kan bli vad jag vill.
- Jag känner mig sällan rädd när jag är ute på stan om kvällarna.

- Jag bor i ett område med relativt låg arbetslöshet.
- Det är lätt att få tag på samhällsinformation på mitt förstaspråk.
- Ingen har kallat mig för lilla gumman.
- Jag är inte på min vakt när jag går förbi en grupp män sent på kvällen.
- Jag behöver inte oro mig för att min lön är lägre än kollegornas bara på grund av mitt kön.
- Jag har aldrig behövt berätta för mina släktingar vilken sexuell läggning jag har.

Övningen "Ett steg fram" kommer från metodmaterialet "Bryt!" utgivet av Forum för levande historia och RFSL Ungdom

